

Bestyrelsens beretning ved Grænseforeningens Sendemandsmøde 2019

Den 6. juli 2019 kom den triste meddelelse om, at Grænseforeningens tidligere formand Finn Slumstrup var død dagen før. Finn havde været syg i de senere år, men havde netop givet udtryk for, at nu var der styr på hans helbredsmæssige situation.

Finn Slumstrup var formand for vores forening fra 2005 til 2014. Finn var initiativtager til en lang række forandringer i foreningen så som nye vedtægter, sanering af foreningens drift på flere områder og ikke mindst lanceringen af mottoet: For en åben danskhed.

Finn Slumstrups overskrift for sit arbejde og megen tankevirksomhed omkring Grænseforeningens virke var "et levende fællesskab".

Vi er mange her, der mindes vort samvær med Finn i taknemmelighed over at have mødt denne venlige mand, der fyldt af iver og initiativ og megen tankevirksomhed prægede Grænseforeningens udvikling i de ni år, han var formand.

Jeg vil bede forsamlingen rejse sig og mindes Finn Slumstrup på samme måde som vi mindes alle andre gode medlemmer, der har forladt os i årets løb.

Det seneste arbejdsår i Grænseforeningen har været præget af, at vi nu nærmer os 100-års jubilæet for Genforeningen og dermed også Grænseforeningens 100-års jubilæum.

Vort eget jubilæum festligholdes i forbindelse med Sendemandsmødet i 2020 her i Vingsted, som jo bliver et to-dages møde. Et festudvalg er nedsat med Jørgen Bruun Christensen som formand.

I forbindelse med jubilæet vil der blive udgivet en jubilæumsbog. Bogen er skrevet af Axel Johnsen og vil få titlen: "Grænsen, Folket og Staten". Bogen udgives af forlaget Gyldendal i november 2019.

På Grænseforeningens jubilæumsdag den 2. november 2020 vil der blive holdt en reception. Stedet for denne reception er ikke aftalt endnu, men flere emner er i spil.

Som en naturlig følge af det forestående jubilæum har vi som tidligere meddelt på de seneste sendemandsmøder beskæftiget os med vores egen fremtid, idet vi har haft nedsat et udvalg, der i flere år har arbejdet under overskriften ”2020 og hvad så?”

På den måde har 2020 altså været et begreb i Grænseforeningen hverdag det sidste år, og faktisk fyldt temmelig meget, hvilket det derfor også vil komme til i denne beretning.

Som omtalt på sidste sendemandsmøde ansatte vi Marie de Fine Licht til at forestå arbejdet med genforeningsjubilæet. Opgaven er ganske stor og vidtfavnende, da Sønderjyllands genforening med Danmark har haft mange konsekvenser først og fremmest for sønderjyderne, men egentlig for alle danskere.

Det sidste var netop, hvad der tydeligt kom til udtryk gennem rejsningen af de omkring 600 genforeningssten og –mindesmærker over hele landet. Jeg omtalte sidste år genforeningsstenenes ganske særlige status og risikoen for deres forfald og dermed placering i glemmebogen.

Men genforeningsstenene er en landsdækkende markering af det nationale sammenhold, der prægede Danmark efter afslutningen af Første Verdenskrig, og er et flot symbol på, at genforeningen af Sønderjylland i 1920 er noget af det største med positivt fortegn, der er sket i den danske historie gennem mange år.

Via en kronik i Kristeligt Dagblad om genforeningsstenene og deres tilblivelse fik vi beskrevet dem som et fælles nationalt monument. I kronikken foreslog vi en fredning af genforeningsstenene, da de netop på enestående vis er et monument for den fællesskabsfølelse, der prægede hele landet omkring genforeningen af Sønderjylland med Danmark.

Vi rettede henvendelse til kulturminister Mette Bock og opfordrede til fredningen, og kulturministeren greb straks dette forslag og gennemførte fredningen. Selve fredningen er gennemført, og den nødvendige opfølgning af, hvad der findes af registreringer omkring disse sten, pågår nu. Dette arbejde udføres nu af det landsdækkende net af kulturhistoriske museer.

Stort set samtidig fik vi fra Kulturministeriets og Folketinget genforeningspulje tilskud til at oprette en ny hjemmeside med beskrivelser og fotos af alle genforeningssten i Danmark. Denne hjemmeside forventes offentliggjort i efteråret 2019.

Genforeningsstenene og deres landsdækkende placering vil naturligvis også indgå i en lang række af de markeringer og festlige begivenheder, der planlægges gennemført i 2020 i et samarbejde mellem lokale grænseforeninger, lokalhistoriske foreninger, friskoler, efterskoler og andre, som vil være med. Denne samtidige markering finder sted torsdag den 14. maj 2020, i uge 20, hvor Dansk Skoleforening for Sydslesvig sender deres 5000 elever til Danmark på et ophold med privat indkvartering.

Lad mig lige her erindre om, at i dette år, altså 2019, er det 100 år siden, at de første ferie børn fra grænselandet kom til Danmark. Dette jubilæum vil blive markeret på De Danske Årsmøder i Sydslesvig i år.

Grænseforeningen havde planlagt at ville indlede jubilæumsåret 2020 med afholdelse af en konference på Den sorte Diamant i København d. 10. jan.

Vi erfarede dog, at Folketinget også planlagde en konference i starten af året for at markere at 2020 er jubilæumsåret for genforeningen. To store konferencer kunne blive for meget, og kunne vi forvente regeringens deltagelse til vores konference, når man i Folketinget havde sin egen?

Vi besluttede derfor at invitere Folketinget til at være med i vores konference.

Et samarbejde forekom også Folketingets Præsidium naturligt, men værtskabet for konferencen ville Folketinget selv stå for. Så nu bliver konferencen afholdt i Landstingssalen. Grænseforeningen er dog med i planlægningen, og helt specielt har vort bestyrelsesmedlem Steen Bo Frandsen en vigtig funktion i dette arbejde.

Vigtigt for os har det været med konferencen fra starten at slå fast, at genforeningsjubilæet er en landsdækkende begivenhed. Ligeledes er det vigtigt at konferencen og helst alle markeringer i anledning af Genforeningen skal have et fremadrettet sigte. Historien er vigtig, men det, vi har lært af den udvikling, som grænselandet har været igennem i de 100 år, er nok så vigtigt. Hvordan kan vi bruge disse erfaringer i den verden, vi er omgivet af i dag?

2020-jubilæumsarrangementerne her i landet finder sted fra den 10. januar til den 12. juli.

Den overordnede planlægning af 2020-arrangementerne styres af genforeningssekretariatet i Aabenraa under ledelse af Simon Faber. Har I planer om et arrangement, så er det på tide at få det placeret i deres kalender, så I selv og

andre kan være sikre på, at det passer ind i den helhed, som gerne skal være produktet af det omfattende planlægningsarbejde, der foregår.

Et af Grænseforeningens fyrtårnsprojekter er koncertturneen med Sigurd Barrett under titlen "Sigurd fortæller om Genforeningen". Vi håber, mange lokalforeninger, forsamlingshuse og "små steder" tager imod tilbuddet om en koncert.

Der planlægges afholdt traditionelle afstemningsmøder, friluftsteaterforestillinger, fællessangsarrangementer, folkemøde i Ribe, folkefest i Jelling (arrangeret af Kreds 20), orienterings- og motionsløb, konferencer osv.

Der bliver udgivet bøger, der opstår en genforeningsrose, sendt radio og tv-udsendelser og m.m.

Der vil være arrangementer fordelt over hele landet, og mange af dem har I selv som lokalforeninger været med til at tage initiativ til. Skulle nogen af Jer stadig sidde med planer, som I mangler hjælp til at få realiseret, så henvend Jer til sekretariatet.

Syd for grænsen agter man også at markere grænsedragningen. Det danske mindretal vil naturligt markere jubilæet ved årsmøderne. Det officielle Tyskland markerer tilblivelsen af den nuværende landegrænse ved begivenheder, der finder sted i 2. halvår af 2020.

Sidste år omtalte jeg planerne om at starte et højskoleophold på Jaruplund Højskole for unge fra de europæiske mindretal. Minority Changemaker Programme, som vi nu kalder det. Vi er godt i gang med forberedelserne til kurset, og har et fint samarbejde med Jaruplund Højskole om udviklingen af kurset. Undervisningen skal i stort omfang forestås af lærere fra Syddansk Universitet.

Der har i dagspressen af lokalforeningen Rødding-Vejlen været rejst kritik af, at landsforeningen har iværksat forberedelserne til dette kursus, ligesom der har været rejst kritik af, at vi har brugt af donationen fra Grænsefonden til denne aktivitet. Vi mener dog fortsat det er rigtigt, og at det er forsøg på at vise, at selv en aldrende forening påtager sig opgaver, der har relevans i den verden, vi oplever i dag.

Kurset er vigtigt for at unge fra andre europæiske mindretal derved erfarer, at ved at agere som mindretallene gør i det dansk-tyske grænseland, kan man opnå en tilværelse som mindretalsmedlem, der sikrer én ligestilling i forhold til flertalsbefolkningen. Herved fremhæves mindretalenes indflydelse på udviklingen og dermed også det danske mindretals rolle som værende efterstræbelsesværdig for mindretal i hele Europa.

Samtidig er det vigtigt at understrege, at Minority Changemaker Programme også er en betydningsfuld støtte til Jaruplund Højskole, som altså kun har kunnet lade sig gøre i kraft af donationen fra Grænsefonden.

Det er vores klare opfattelse, at Minority Changemaker Programme på Jaruplund Højskole er med til at styrke danskheden i grænselandet, nemlig den danskhed som også vil dialogen om det, vi har fælles med de andre.

Som alle her ved, har vi siden efteråret 2016 haft nedsat et udvalg, der har arbejdet med nye strategier for Grænseforeningen. "2020, og hvad så?" - har opgaven lydt på.

Udvalget er nu ved at være færdig med sit arbejde, og har bl.a. benyttet resultaterne af de spørgeundersøgelser som konsulentfirmaet Moos Bjerre udførte for os i 2018.

Undersøgelserne handlede om danskernes viden om grænselandet og især det danske mindretal i Sydslesvig, - hvem er sydslesvigerne egentlig i dag – og vores eget syn på os selv.

Med disse undersøgelses resultater i hånden, mener vi at kunne konkludere og svare overordnet på spørgsmålene: Hvorfor eksisterer vi i 2020, og hvorfor vil vi fortsat bestå efter 2020?

Grænseforeningen vil fastholde og styrke de danske værdier som åbenhed, ligeværd og frisind.

Ved åbenhed forstås nysgerrighed, lydhørhed og vilje til dialog med alle, -også mindretal.

Ved ligeværd forstås, at mennesker uanset hudfarve, religion, kultur og social status principielt er lige værdige.

Ved frisind forstås viljen til at give andre ubetinget åndelig frihed på samme måde, som man selv ønsker at have den.

Grænseforeningen vil styrke og udvikle dansk demokrati, - herunder forståelse for mindretal.

Demokrati og mindretal hænger sammen og betinger hinanden. Intet demokrati uden mindretal.

Grænseforeningens fokus er på nationale og etniske mindretal og forståelse for de udfordringer disse grupper møder.

Grænseforeningen vil styrke fortællingen om det danske mindretal i Sydslesvig og grænselandets udvikling fra et mod hinanden til et med hinanden.

Grænseforeningen vil formidle og styrke mødet mellem medlemmer af mindretallet i Sydslesvig og borgere i Danmark.

Hvordan arbejder vi så videre med disse overskrifter og visioner?

Vi skal nutidiggøre vores dagsorden gennem vore handlinger. Vi skal have mere sammenhæng imellem det, der sker i vore lokalforeninger, og det, der er baggrunden for, at vi eksisterer i dag, nemlig de netop omtalte overskrifter og visioner.

Vi skal have bedre sammenhæng mellem lokalforeningers virke og de aktiviteter, som landsforeningen står for. Her er det dog væsentligt at tilføje, at lokalforeningerne er selvstændige foreninger, der selv afgør, om I vil deltage i en sådan ændring og tilpasning af jeres forenings liv og virke. Tilpasningen forudsættes under alle omstændigheder at skulle foregå med udgangspunkt i de lokale forhold.

Derfor har vi i bestyrelsen besluttet, at der i en periode på tre år ansættes to medarbejdere, der skal se på, hvordan vi kan få disse omtalte overskrifter til at blive omsat i et nutidigt lokalt foreningsvirke. Det kan ske ved fornyelse af det program, I som lokalforening har. Det kan ske ved dannelse af nye lokalforeninger. Det kan endvidere ske ved, at flere bliver direkte medlemmer af landsforeningen.

Men uanset hvordan denne nutidiggørelse skal finde sted, så skal den gennemføres i samarbejde med Jer.

Overordnet regner vi med, at genforeningsjubilæet og vort eget jubilæum i 2020 vil give Grænseforeningen ekstra opmærksomhed og opdrift. Vi vil udnytte dette til denne fornyelsesproces, hvor vi satser 4 millioner kr. af foreningens formue over tre år.

Hvis ikke det skal gøres nu, er det svært at se, på hvilket tidspunkt det kunne være mere optimalt.

Vi er i udvalget og nu også i bestyrelsen enige om, at en sådan nutidiggørelsesproces skal gennemføres, hvis Grænseforeningens fremtid skal sikres. Denne enighed er ikke ensbetydende med, at vi ikke gerne vil høre jeres mening om disse tiltag.

For øvrigt er der noget, der tyder på, at tilbagegangen i medlemstallet er ved at klinge af. Det vil sige, at vi stadig har en nedgang i antallet af medlemmer, men hvor vi fra år 2008 til 2009 havde et fald i medlemstallet på næsten 2000, har vi i løbet af det seneste år kun mistet omkring 250 medlemmer. (Se graferne på skærmen).

Som jeg også nævnte sidste år, er vi blevet observatører i Det Sydslesvigske Samråd. Vi har nu fulgt møderne i dette råd i et år, og jeg vil gerne her slå fast, at man udveksler mange gode synspunkter i Samrådet. Som besluttende organ er det imidlertid ikke meget bevendt. Der savner Samrådet myndighed til at forestå opgaven, nemlig at være mindretallets overordnede talerør.

Eksempler som debatten om det dobbelte statsborgerskab, Mindretallets Hus, repræsentation i forskellige statslige organer og ikke mindst sagen om Christianslyst har vist, at der er behov for en overordnet ledelse af mindretallet.

Mange har forstået det, - men den reelle vilje er hos de fleste deltagende foreninger stadig under udvikling.

Grænseforeningen er observatører og følger udviklingen med interesse. Nu er man enedes om at mødes på lederniveau og på formandsniveau. Det er klart, at man ved flere samtaler når bedre fælles forståelse af nødvendige tiltag og stillingtagen. Om denne nye fremgangsmåde sikrer, at fælles beslutninger og holdninger mellem foreningerne får større vægt og holdbarhed i fremtiden end fortidens erfaringer med disse har vist, - ja, det vil vise sig.

Angående Christianslyst er vi i samtaler med Skoleforeningen blevet enige om, at det er mest fornuftigt, at Skoleforeningen overtager og driver institutionen. Skoleforeningen er en organisation, der har den nødvendige størrelse og de nødvendige kompetencer til at kunne håndtere såvel administration, personaleledelse, bygningsvedligeholdelse som bookingarbejdet, og samtidig kan de ved at koordinere med deres øvrige opgaver opnå visse synergieffekter ved eventuelt at henlægge flere af skoleforeningens aktiviteter til Christianslyst.

Skoleforeningens økonomi samt store udskudte vedligeholdelsesopgaver på deres mange bygninger og endvidere stillet over for et stort behov om udvidelse af deres daginstitutionskapacitet gør, at det aktuelt er svært for dem at få vedtaget en beslutning om overtagelse af yderligere forpligtelser. Forældrene, som er Skoleforeningens medlemmer, synes klart, at de har opgaver nok for tiden, som foreningen bør løse.

Det er derfor, Grænseforeningen har afgivet en garanti over for Skoleforeningen lydende på 1 mio. kr. over de næste fem år til dækning af ekstraordinære vedligeholdelsesudgifter eller uundgåelige driftsmæssige underskud.

Skoleforeningens ledelse har nu taget beslutningen om at overtage Christianslyst med virkning fra den 1. januar 2020.

Vi regner med, at Folketingets Sydslesvigudvalg fortsat vil bevillige et tilskud til Christianslyst og fremover altså via Skoleforeningens resultataftale.

Grænseforeningen er så garanter, der springer til, når ekstraordinære situationer opstår på Christianslyst. Dermed skulle gæsteværelsesfunktionen på Christianslyst være sikret, således at såvel de ansatte som ikke mindst brugerne ved, at denne institution kan de fortsat regne med.

Det økonomiske resultat af Grænseforeningens drift i 2018 er ikke blevet godt, og står i skarp kontrast til resultatet fra 2017. Kursudsving på vore værdipapirer tilfører foreningen et tab pr. 31.12. 2018 på 5.3 mio. kr., hvilket er årsagen til at årsregnskabet viser et underskud på 4.4 mio. kr. Ser man bort fra disse kursreguleringer, ville årsregnskabet have vist et overskud på 900.000 kr.

Aktier og obligationer svinger i værdi, og udviklingen efter nytår har heldigvis vist, at meget har rettet sig igen.

Vi får mange gode meldinger om vore aktiviteter og god omtale af magasinet "Grænsen". Mange gode oplevelser, som man får som repræsentant for Grænseforeningen, giver det indtryk, at vi er en forening i god gænge.

Vores deltagelse i messer og udstillinger, folkemøder, kongresser og konferencer, hvor vi er med til at vise og fremhæve, hvad der sker i grænselandet, viser at vi er en levende forening.

Vi modtager mange besøg på sekretariatet, og i det sidste år har ikke mindst det tyske mindretal og dertil knyttede organisationer vist interesse for vor forenings virke.

Er man aktiv og udtrykker man holdninger, møder man også kritik. Sådan vil det nu engang være. Jeg synes ikke, at vi har mødt tungtvejende kritik i år, men alligevel vil jeg gerne her takke de kritiske sjæle, vi har hørt, for de er med til holde os vågne.

Sidste års kritik førte til nedsættelse af et lokalforeningsudvalg med Per Grau Møller som formand. Vi bliver i bestyrelsen orienteret om de emner, der drøftes i udvalget,

og især har vi hørt om ændringer med hensyn til Grænseforeningens medlemsdatabase.

Grænseforeningen har gennem flere år fået ros for vores forvaltning af de fonde og de dertil hørende midler, som vi ud over vor egen formue forvalter. Den økonomiske forvaltning i Grænseforeningen har i en del år ligget i hænderne på Gert Mailand. Nu har Lars Dysgaard overtaget jobbet som økonomichef. Gert er fortsat halvtidsansat og passer arbejdet med alle de fonde, vi administrerer. Stor tak skal her lyde til Gert Mailand for omhyggelig og fornuftig udførelse af denne vigtige forvaltningsopgave gennem de sidste næsten 13 år (siden 15. august 2006).

Stor tak til såvel Gert som Lars for at de har fået opgaveoverdragelsen til at ske så gnidningsløst.

Netop den korrekte administration af de midler, der er betroet Grænseforeningen, bliver sat på prøve i den aktuelle sag om Fælleslandboforeningen, der har fået underkendt retten til statstilskud fra Danmark på grund af ikke ordentlig omgang med betroede midler.

Når folk har testamenteret til Grænseforeningen, hvad de måtte efterlade sig af værdier, så forpligter det os til at leve op til en fornuftig forvaltning af midlerne og en uddeling af legater og tilskud til de formål, som testator har bestemt, at de skal gå til.

I den aktuelle sag gælder, at Fælleslandboforeningen for Sydslesvig har mistet sit statstilskud, da foreningen ikke har fulgt god dansk forvaltningsskik ved anvendelsen af de tildelte tilskud.

Lad mig helt overordnet fastslå:

Grænseforeningen yder via Grænseforeningen e.V. og via Røhsmindefonden tilskud til Fælleslandboforeningen. Det ophører, indtil den kritik, statsrevisionen er kommet med mod Fælleslandboforeningen er tilbagevist, eller en ny organisation med tilsvarende formål er etableret og har søgt om midlerne. Først fra det tidspunkt kan Grænseforeningen på ny støtte udbetaling til Fælleslandboforeningen.

Grænseforeningen er et vigtigt og i henhold til foreningens vedtægter altid værende medlem af Grænseforeningen e.V., der ejer de Conrauske Jorder. I henhold til samme vedtægter skal Grænseforeningen e.V.'s virke ske i et nært samvirke med Grænseforeningen i København.

Grænseforeningen e.V. har siden 1966, da den erhvervede arealerne af Grænseforeningen, udbetalt afkastet fra jorderne til Fælleslandboforeningen under forudsætning af, at Fælleslandboforeningen udfører landbrugsfaglig rådgivning. Men Fælleslandboforeningen har ved fyringen af to konsulenter ændret sit virkeområde, så foreningen ikke længere opfylder aftalen.

Grænseforeningens bestyrelse har derfor givet foreningens repræsentanter i Grænseforeningen e.V. mandat til at arbejde for et salg af De Conrauske Jorder, og henlæggelse af de derved fremkomne midler i en fond.

Røhsmindefonden giver tilskud til Fælleslandboforeningens kulturelle arbejde. Dette arbejde kan foreningen fortsætte med uden at have dyre konsulenter ansat. Foreningens kulturelle arbejde er pt. driften af Chr. Lassens Minde Museum i Jarlund samt guidning af danske foreninger og grupper rundt i Sydslesvig. Hvordan denne sidste aktivitet eventuelt skal forsætte uden de tidligere konsulents bistand vides ikke. Under alle omstændigheder skal det vel ske mod en vis betaling.

Grænseforeningens medlemmer af Røhsmindefondens bestyrelse har besluttet ikke at gå ind for at udbetale tilskud til Fælleslandboforeningen i 2019. Fondens udbytte fra 2018 tilskrives formuen, og kan altså udbetales, hvis det skulle vise sig, at foreningen er i god gænge igen.

Røhsmindefondens bestyrelse har på sit møde d. 29. april 2019 vedtaget, at den mødes igen når Fælleslandboforeningen har holdt sin ordinære generalforsamling, hvor det forventes, at der vil blive redegjort konkret for foreningens fremtidige aktiviteter.

Jeg vil i tilknytning til denne sag om Fælleslandboforeningen gerne give udtryk for tilfredshed med, at Folketingets Sydslesvigudvalg har afvist at foretage en undersøgelse af administrationen af Dansk Skoleforening for Sydslesvig, som foreningen selv havde bedt om.

Det må være op til en hver organisation, der modtager offentlige midler, at forvalte disse på bedste måde i overensstemmelse med de formål, pengene er ydet til at skulle bruges til.

Når jeg nu er ved Folketingets Sydslesvigudvalg, så vil jeg gerne her specielt fremhæve det fine samarbejde, vi oplever med dem. Især glæder vi os over, at Grænseforeningens og mindretallets deltagelse i Folkemødet på Bornholm nu inddrages i Grænseforeningens resultataftale med Sydslesvigudvalget.

Beretningen indeholder nogle store emner i år, og knap så meget om alle de aktiviteter, som Grænseforeningen har været involveret i. Under debatten er I velkomne til at stille spørgsmål også til emner, som I måtte mene, at jeg ikke har nævnt eller endda måske overset.

Aktiviteter som ferieborn, udvekslinger og elevophold på efterskoler er ikke noget, der bare kommer af sig selv. Der er hele tiden opgaver, der skal løses. Det samme gælder den kæmpe aktivitet som Grænseforeningen udfører ved hele tiden at være på mærkerne med at forny og supplere undervisningsmateriale, samt at præsentere det for brugerne. Netop nu er en række spændende projekter om undervisningsmateriale under udvikling i samarbejde med tyske partnere.

Alle disse opgaver og flere som f.eks. lokalforeningernes administration og ikke at forglemme Grænseforeningens adgang til de sociale medier, hører alle sammen til foreningens basisopgaver. Uden disse funktioners udførelse og løbende ajourføring var vi ikke den forening, vi er.

Derfor stor tak til alle vore ansatte og bestyrelser og udvalg for en stor indsats i det forløbne år for Grænseforeningen.

Når man som jeg nu i nogle år har besøgt lokalforeninger rundt om i hele landet, så bliver man klar over, hvilken stabilitet vores forening er præget af. Mange gør en stor indsats for at sikre de holdninger, som foreningen står for. Stor tak til alle, der er bestyrelsesmedlemmer rundt omkring og står i spidsen for vort foreningsliv, hvad enten det er i Vrå eller Rødby.

4. maj 2019

Jens Andresen
Formand i Grænseforeningen